

## אזרחות

### עקרונות ורשויות

#### הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	–	(9x3)	–	27 נקודות
פרק שני	–	(24x2)	–	48 נקודות
פרק שלישי	–	(25x1)	–	25 נקודות
סך הכול	–			<u>100 נקודות</u>

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

## השאלות

### פרק ראשון (27 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 9 נקודות).

כתבו לפחות שניים–שלושה משפטים בכל תשובה.

1. הציגו את הסדר הסטטוס קוו.
2. הציגו שני ביטויים לאי־תלותה (עצמאותה) של הרשות השופטת.
3. הציגו את המושג: מעצר מנהלי.
4. הציגו שני הבדלים בין הגישה הכלכלית־חברתית הליברלית ובין הגישה הכלכלית־חברתית הסוציאל־דמוקרטית.

### פרק שני (48 נקודות)

בפרק זה יש לענות על שתיים מהשאלות 5-7

5. תיירת שאינה יהודייה הגיעה לביקור משפחתי בישראל בשנה האחרונה והגישה למשרד הפנים בקשה לקבל מעמד של עולה חדשה. הסיבה לבקשתה זו היא שבעלה, שנפטר, היה זכאי למעמד עולה חדש משום שאביו היה יהודי. לטענתה, עקב כך גם היא רשאית לקבל מעמד זה.

משרד הפנים סירב לבקשתה, והתיירת עתרה לבג"ץ. בג"ץ דן בעתירה בהרכב של שלושה שופטים. בעקבות הדיון פסקו השופטים על מתן צו המורה למשרד הפנים להעניק לתיירת מעמד של עולה חדשה.

- **ציינו והציגו** את סוג מנגנון הפיקוח והביקורת שבו נעזרה התיירת כדי להשיג את מטרותיה.
- **בססו** מן הקטע משפט ממנו למדתם שמנגנון פיקוח וביקורת זה בא לידי ביטוי בקטע.
- **הסבירו** כיצד הצגת סוג מנגנון הפיקוח והביקורת באה לידי ביטוי במשפט אותו העתקתם מן הקטע.

6. המשרד להגנת הסביבה הוא משרד ממשלתי ומתפקידיו לקדם שמירה על הסביבה ועל בריאות הציבור. במסגרת פעולותיו גיבש המשרד תוכנית שמטרתה לצמצם את הזיהום הסביבתי שנגרם משימוש בכלי פלסטיק חד-פעמיים. כדי להביא להפחתה של ממש בשימוש בכלים חד-פעמיים, בתוכנית שגובשה נכללת העלאה ניכרת של מחירי המוצרים הללו.

- **ציינו והציגו את תפקיד הממשלה** שמתממש בפעולותיו של המשרד להגנת הסביבה.
- **בססו** מן הקטע משפט ממנו למדתם שתפקיד זה בא לידי ביטוי בקטע.
- **הסבירו** כיצד הצגת תפקיד הממשלה באה לידי ביטוי במשפט אותו העתקתם מן הקטע.

7. שרת התחבורה הכריזה על תוכנית להפעיל תחבורה ציבורית בשבת בכל רחבי הארץ. לדבריה תוכנית זו חשובה משום שהיא תאפשר גם לאנשים שאין ברשותם רכב פרטי להגיע למקומות מרוחקים ממקום מגוריהם בימי שבת וחג ולא רק בימי חול. בתגובה על כך התראיינה חברת כנסת לשעבר בתוכנית רדיו, ובה הביעה את הסתייגותה מן התוכנית להפעיל תחבורה ציבורית בשבת ובחג. היא טענה שאומנם היא מבינה את הצורך בכך, אבל יישום התוכנית עלול לאלץ נהגים יהודים לעבוד בימי שבת וחג שלא כחוק ובניגוד לרצונם.

- **ציינו והציגו את החוק** שאליו מתייחסת חברת הכנסת לשעבר בטענתה.
- **בססו** מן הקטע משפט ממנו למדתם שחוק זה בא לידי ביטוי בקטע.
- **הסבירו** כיצד הצגת החוק באה לידי ביטוי במשפט אותו העתקתם מן הקטע.

## פרק שלישי (25 נקודות)

בפרק זה יש לענות על אחת מהשאלות 8-9

8. לפניכם קטע מתוך מאמר

במדינת ישראל יש מסמך המגדיר איזו מדינה רצינו ליצור כאן - מגילת העצמאות. המגילה עוסקת בין השאר בערכים שראויים להיות בסיס לכל חברה אנושית, ובוודאי למדינה שנועדה להיות אור לעולם ולקיים את חזונו של הרצל בדבר חברה השואפת לשלמות מוסרית ורוחנית. האם רובנו יכולים להתאחד סביב ערכיה של מגילת העצמאות גם כיום? מסקר שנערך בקרב מדגם מייצג של אזרחי המדינה עלה כי 66 אחוזים מן הנשאלים תמכו בהפיכתה של מגילת העצמאות למסמך חוקי ומחייב.

יסוד היסודות של המארג החברתי, הדרך שבה אדם מתייחס לזולתו - עוד לפני המחלוקות הפוליטיות והתפיסות השונות בנוגע לסוגיות מדיניות - הוא שקובע את מידת שביעות הרצון והאושר של אדם במדינתו, וכפועל יוצא מכך גם את

הלכידות הלאומית. השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית וההכרה בזכויותיו של הזולת הם ערכים שבאים לידי ביטוי במגילת העצמאות, ועל פי ערכים אלה פעלו מנהיגים רוחניים בתקופת התנ"ך. הרצון להקים חברת מופת לעם היהודי בארצו הוא שקיבץ אותנו בארץ ישראל אחרי אלפיים שנות גלות, ונתן לנו את ההשראה ואת הכוחות להקים מחדש את מדינתנו כמדינה יהודית ודמוקרטית. מדינה זו מחויבת לממש ערכים כלל עולמיים, כמו ערך השוויון וחופש הבחירה עבור כלל אזרחיה, יהודים ולא יהודים כאחד.

דוד בן גוריון אמר בשעתו כי מדינת ישראל תיבחן בדמותה המוסרית ובערכיה האנושיים. כמדינה חפצת חיים, זהו הבסיס לקיומנו.

(מעובד על פי א' פלג, מגילת העצמאות עוד כאן: האם יש עדיין ערכים המשותפים לכולם? אתר מעריב 18/11/2022)

- **הציגו** מאפיין יהודי אחד ומאפיין דמוקרטי אחד של מדינת ישראל שבאים לידי ביטוי בהכרזת העצמאות.
- **בססו** מתוך המאמר משפט (אחד או יותר) המתייחס לאחד מן המאפיינים האלה (מאפיין יהודי או: מאפיין דמוקרטי).
- **הסבירו** כיצד הצגת המאפיין באה לידי ביטוי במשפט אותו העתקתם מן הקטע.

9. לפניכם קטע מתוך מאמר

אחרי שלוש מערכות של בחירות ללא הכרעה, הושבעה במאמץ רב ממשלה ובה שני ראשי ממשלה: אחד מכהן והאחר חליפי. מרגע שהורכבה הממשלה נדרשו חבריה לגשת מיד למלאכת הכנת תקציב ולקבוע תכנית עבודה להתמודד עם המשבר הכלכלי, הבריאותי והחינוכי. כמו כן היה עליהם להתמודד עם האתגר של איחוי וריפוי בתחום החברתי, שכן זוהי תקופה של עימות ומחלוקת ושל האשמות הדדיות בין חלקים שונים בעם. סוגיה נוספת הדורשת התייחסות, נוגעת לשיטת הממשל בישראל. מערכות הבחירות האחרונות הסתיימו ללא הכרעה והן משקפות את הבעייתיות בשיטה זו, שלא תמיד מאפשרת הקמת ממשלה יציבה. לכן יש לבחון מחדש את שיטת הממשל: הגיעה העת להנהיג רפורמה באופן בחירת הנציגים לכנסת, שרוב חברי הכנסת ייבחרו על פי השיטה הארצית הקיימת כיום, ושאר חברי הכנסת ייבחרו על פי אזורים. באופן זה, בכל אזור במדינה יהיו חברי כנסת שיפעלו למען בוחריהם ויבטאו את האינטרסים והרצונות שלהם, וכך יתחזק הקשר בין הציבור לבין נבחריו וחשוב מכל: שיטת ממשל זו תבטיח חידוש אמון הציבור ויציבות במערכת הפוליטית.

(מעובד ע"פ שמעון שטרית, "שובר שיויון: שיטות הבחירה שיחזקו את היציבות השלטונית בישראל" 6.7.2020)

(מעריב)

- **הציגו** שני תפקידים של הכנסת.
- **בססו** מתוך המאמר משפט (אחד או יותר) המתייחס לאחד מתפקידי הכנסת.
- **הסבירו** כיצד הצגת תפקיד הכנסת באה לידי ביטוי במשפט אותו העתקתם מן הקטע.